

نگاهی به دلایل محبوبیت آثار شاخص کمدی سینمای ایران در چهار دهه گذشته

لبخند به پرده نقره‌ای

بادداشت

مازناز معاونی
منتقد سینما

با پذیرش این اصل کلی که آثار نمایشی و به شکل اخص فیلم‌های سینمایی تا اندازه‌های بسیاری از اتمسفر کلی حاکم بر مکان و زمانی که در آن ساخته می‌شوند متأثر هستند می‌توان در نگاهی جزئی‌نگرانانه‌تر چرایی محبوبیت و فروش آثار برجسته کمدی در مقطع چهل ساله سینمای پس از انقلاب را مورد ارزیابی قرار داد.

بعید است از میان صاحبزنان سینمای ایران کسی در این نکته تردید داشته باشد که سینمای کمدی پس از انقلاب به شکل جدی با فیلم «آچار نشین‌ها» ساخته درخشان داریوش مهرجویی کلید زده شد. تا پیش از این فیلم که در سال ۱۳۶۵ خورشیدی یعنی حدود هشت سال پس از وقوع انقلاب ساخته شد آنبوه فیلم‌هایی که به نکوهش ساختار سیاسی حکومت پهلوی دوم و مقولات مبارزات انقلابیون با ساواک و حقیقت‌انگیزی آن دوره و نقد تند و خفشار امنیتی می‌پرداختند مناسبات ارباب/ رعیتی می‌پرداختند از یک سو و آثار سینمایی جنگی که بعدها ذیل نام گونه بومی «دفاع مقدس» فصل‌بندی شدند از سوی دیگر، فرصت چندانی برای ظهور اجتماعی حاکم بر جامعه آن روز ایران یکی از مهمترین و در عین حال دردناک‌ترین معضلات اجتماعی آن روزگار (که البته تا به امروز هم ادامه دارد) یعنی معضل مسکن و مقولات ناخوشایند آجاره‌نشینی طبقات متوسط و متوسط به پایین جامعه و فساد دلالی جاری در آن را با رویکرد کمدی به نقد کشید و بسیار هم موفق بود. «آچار نشین‌ها» با بهره‌گیری از بهترین عوامل و بازیگران آن روزهای سینمای ایران و با نقدی گزنده که با رویه‌ای کمیک پوشانده شده بود هر دو کارکرد هنری و فرامتنی خود را به بهترین شکل ممکن ارائه داد و در حافظه نمایشی تماشاگران آن دهه و دهه‌های بعد سینمای ایران نشست.

با پایان جنگ و گذار جامعه از التهاب دهه شصت به تدریج فضا برای گسترش سینمای کمدی و امکان تجربه گونه‌هایی دیگری از این سینما فراهم شد. ده سال پس از «آچار نشین‌ها» کمال تبریزی در یک جسارت مثال زدنی با فیلم «دیدی لیلی با من است» برای اولین بار تابی شوخی با جنگ را از بین برد و در ضمن احترام به ارزش‌های انکارناپذیر دفاع از کشور در برابر دشمن متجاوز با یک کمدی موقعیت درخشان که با نقش آفرینی دیدنی پرویز پرستویی هم همراه شد اثری ساخت که هنوز هم که هنوز است به عنوان یک فیلم اثرگذار و به یادماندنی شناخته می‌شود هر چند در ادامه کمدی‌های جنگی بعدی همچون سه گانه «آخراچی‌ها» ساخته مسعود ده‌منکی و فیلم «ضدگلوله» به کارگردانی مصطفی کیایی موفق به تکرار اوج «لیلی با من است» نشدند.

کمدی‌های فانتزی، خانوادگی و اجتماعی گونه بعدی کمدی‌ها در سینمای پس از انقلاب با تشکیل دادند، «مرد عوضی» و «مومیایی ۳» هر دو به کارگردانی محمدرضا هنرمند در رسته کمدی‌های فانتزی که در فرم و پرداخت برای مخاطب نو و بدیع بودند، کمدی‌های خانوادگی همچون «آتش بس» ساخته تهمنه میلانی و «توفیق اجباری» به کارگردانی محمد حسین لطیفی با تزریق مایه‌های کمیک به روابط خانوادگی و زناشویی تماشاگران بسیاری را به سالن‌های سینما کشاندند تا عطش ناشی از کمبود چند دهه‌ای چنین گونه‌هایی در سینمای ایران تا اندازه‌ای برطرف شود و سرانجام آثاری نظیر «ورود آقایان ممنوع» ساخته موفق رامبد جوان که بر محوریت داستانی حضور یک معلم مرد دست و پا چلفتی در یک دبیرستان دخترانه شکل گرفته بود، «هزارپا» ساخته ابوالحسن داوودی و چندین و چند اثر دیگر این گونه کمدی که از بازیگران تازه ستاره شده‌ای همچون جواد عزتی، مهران احمدی و... بهره می‌برند خاتمه‌های خوشایند تازه‌ای را به کارنامه کمدی سینمای پس از انقلاب اضافه کردند تا این مسیر همچنان استمرار یابد.

انفرادی

بخارست

دینامیت

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای

روشنفکری

در برابر

عوض

چطور ممکن

است این حرف

درباره فیلم من

صدق کند وقتی

درآمد، ۱۰ الی

۱۵ دقیقه‌اش را

دوبله کرده‌ام،

برخی جاها رنگ

فیلم را عوض

کرده‌ام، پلان

جا به جا کرده‌ام

... و شما فکر

می‌کنید که ما

براحتی پروانه

نمایش گرفتیم!

+

مازناز معاونی

منتقد سینما

۲۷ دقیقه

واقفیت این

است که

ما زورمان

نی چرید و

نی توانیم ادای